

Державна податкова адміністрація України

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Національного університету
державної податкової служби України
(економіка, право)

№ 2(49) 2010

НАУКОВИЙ ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (ЕКОНОМІКА, ПРАВО)

№ 2(49) 2010

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Заступник головного редактора

Заступник головного редактора

Відповідальний секретар

Мельник П.В.,

доктор економічних наук, професор

Тарангуд А.А.,

доктор економічних наук, професор

Цимбал П.В.,

кандидат юридичних наук, професор

Василькова Т.В.,

кандидат економічних наук, доцент

Андрущенко В.А.,

доктор економічних наук, професор

Бахін В.П.,

доктор юридичних наук, професор

Білоус В.Т.,

доктор юридичних наук, професор

Варналій З.С.,

доктор економічних наук, професор

Воронова А.К.,

доктор юридичних наук, професор

Галянтич М.К.,

доктор юридичних наук, доцент

Гончаренко В.В.,

доктор економічних наук, професор

Горленко І.О.,

доктор географічних наук, професор

Дедекаєв В.А.,

доктор економічних наук, професор

Долгий О.А.,

доктор наук з державного управління, професор

Костіна Н.І.,

доктор економічних наук, професор

Лисенко В.В.,

доктор юридичних наук, професор

Нечай А.А.,

доктор юридичних наук

Ніколаєв В.П.,

доктор економічних наук, професор

Онишко С.В.,

доктор економічних наук, професор

Попович В.М.,

доктор юридичних наук, професор

Ріппа С.П.,

доктор економічних наук, професор

Тимченко А.Д.,

доктор юридичних наук, професор

Чугаєв А.О.,

доктор економічних наук, професор

Шишка Р.Б.,

доктор юридичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету ДПС України, протокол № 9 від 30 червня 2010 року.

Фахове видання економічного та юридичного спрямування
(постанова президії ВАКУ України від 10 лютого 2010 р. № 1-05/1)

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.
Рукописи рецензуються редакційною колегією.
Зміни тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування вносяться редакцією за погодженням авторів.
При передруку матеріалів посилання на "Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)" обов'язкове.

Свідоцтво про
державну реєстрацію
КВ № 13430-2314 ПР
від 10.12.2007 р.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА ВИДАВЦЯ: вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08201.

Тел. (04497) 60-9-94,

e-mail: visnik@asta.edu.ua. Веб-сайт: www.asta.edu.ua.

© Національний університет державної податкової служби України, 2010

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (ЕКОНОМІКА, ПРАВО)**

Засновник та видавець
Національний університет
державної податкової служби
України

Щоквартальний
науковий журнал

Заснований у
травні 1997 р. **№ 2 (49) 2010**

УДК 33/34 + 657

ЗМІСТ

Економіка

<u>Дедекаєв В.А., Пелепей Н.П.</u> Засади стратегічного аналізу в управлінні економікою.....	4
<u>Скрипник А.В., Проскура К.П.</u> Фіскальний потенціал агропромислового сектору України в період фінансово-економічної кризи.....	11
<u>Комарницький І.М., Франів І.А., Комарницький Б.М.</u> Сутність і шляхи забезпечення фінансової безпеки держави.....	22
<u>Кривенко В.Г.</u> Розвиток системи житлового іпотечного кредитування в Україні: проблеми та перспективи.....	29
<u>Мирабдullaєв А.М.</u> Російсько-українські взаимоотношення в постсоветській період: геополітичний і економічний аспекти.....	35

Фінанси, грошовий обіг і кредит

<u>Костіна Н.І., Климчук Н.Я., Сучок С.В.</u> Моделювання депозитної політики комерційного банку.....	41
<u>Рубан Н.І., Єгорова Т.М., Василькова Т.В.</u> Податкове адміністрування великих платників податків.....	47
<u>Пантелеєв В.П.</u> Стан обліку та контролю на підприємствах молокопереробної промисловості.....	54
<u>Зоріна О.А.</u> Місце контролінгу в системі управління підприємством.....	59

Податки

<u>Горленко І.О., Тарангул Д.О., Степаненко А.А.</u> Фактори впливу на формування податкових надходжень із регіонів.....	67
<u>Андрущенко В.Л., Тучак Т.В.</u> Ризики – сигнали тривоги в оподаткуванні.....	74
<u>Коваленко Ю.М.</u> Фінансові інструменти в сучасному вимірі.....	84
<u>Паянок Т.М.</u> Критерії ефективності внесення змін у податкове законодавство (на прикладі ПДВ).....	91
<u>Соколовська-Гонтаренко І.Є.</u> Сутність податкового рахівництва і його роль у забезпеченні ефективності оподаткування.....	101
<u>Шевченко А.В.</u> Теоретичні аспекти планування податкових надходжень.....	108

Ірпінь – 2010

Облік, аналіз і аудит

Острроверха Р.Е. Теоретичні засади організації внутрішнього контролю на підприємстві.....	115
Остапенко Я.О. Облік витрат на виробництво та собівартість продукції в ринкових умовах.....	121

Право

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право; теорія управління

Бевзенко В.М. Участь органів виконавчої влади в адміністративному судочинстві.....	127
Касьяненко Л.М., Авдєєв В.С. Правові засади взаємодії органів прокуратури та органів контрольно-ревізійної служби України у контрольному процесі.....	135
Сальман І.Ю. Правові аспекти забезпечення інноваційної та інвестиційної політики в аграрному секторі.....	141
Литвин О.В. Юридична відповідальність державних службовців.....	144
Мацелик Т.О. Адміністративно-правовий статус об'єднань громадян: поняття та сутність.....	150
Мулявка Д.Г., Раднєвська О.Р. Польський досвід оподаткування грального бізнесу.....	155
Чеховська І.В. Світовий досвід сімейної політики.....	161
Минюк О.Ю. Адміністративно-правове регулювання діяльності бірж праці в період непу.....	171
Боднарчук О.Г. Адміністративно-правове регулювання господарської діяльності установ кримінально-виконавчої системи України.....	177
Коваль М.В., Литвин Н.А. Порядок оскарження рішень третейського суду.....	183
Сіцинський А.С. Професіоналізм управлінської діяльності.....	190
Шемелинець І.І. Суб'єкти адміністративної відповідальності у сфері трудових правовідносин.....	196
Суббот О.М. Система нормативно-правових актів щодо адміністративних судів України.....	204

Кримінальне право, кримінальний процес і криміналістика

Дудник Л.М. Проблеми законодавчого забезпечення оперативно-розшукової діяльності податкової міліції.....	209
Гуров М.П. Теневые явления на потребительском рынке России.....	215
Петросян В.Г. Інформаційно-довідкове забезпечення виявлення діяльності суб'єктів підприємництва з ознаками фіктивності.....	223
Петрова І.П. Особливості міжвідомчої взаємодії слідчих правоохоронних відомств.....	231
Никитченко Н.В. Методи виявлення юридично важливих фактів при проведенні податкового контролю.....	237
Власенко О.Л. Юридична відповідальність за порушення встановленого порядку організації і проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій.....	242
Дирдін М.Є. Особливості проведення повторного пред'явлення для впізнання.....	248
Дроботова Л.А. Теоретичні проблеми ознак процесуальних податково-правових норм.....	254

<u>Потомська Н.А., Лісова Н.В.</u> Особливості проведення окремих слідчих дій при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).....	261
<u>Долгий О.О., Зоря О.В.</u> Організаційні аспекти контрольно-наглядової діяльності у сфері протидії корупції в податковій службі України.....	266
<i>Міжнародне право</i>	
<u>Тимченко Л.О.</u> Термін „державна” у міжнародному праві.....	274
<u>Алиев А., Меджидов Р.</u> Азербайджанская Республика и международные таможенные организации.....	281
<u>Трошін З.В.</u> Податкова складова засобів вирішення міжнародних спорів за Договором до Енергетичної Хартії.....	288

УДК 336.76

Ю. М. Коваленко,
кандидат економічних наук,
Національний університет
ДПС України

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

Розглянуто і проаналізовано розбіжності у тлумаченні категорії „фінансові інструменти”, запропоновано класифікацію цінних паперів.

Difference in interpretation of the category „financial instruments” are examined and analyzed, a classification of securities is proposed.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансові активи, фінансові інструменти, цінні папери.

Першочерговим завданням у період становлення ринкових відносин в Україні є забезпечення безперервності процесу формування і використання фінансових ресурсів у країні та за її межами. Прискорений розвиток національної фінансової системи та її інтеграція в глобальну економіку вимагає якісного рівня побудови фінансового ринку в Україні, пошуку його ефективної моделі і потребує фундаментальних і прикладних досліджень у цьому напрямі.

Питання стосовно визначення сутності, значення та механізмів функціонування фінансового ринку і його інструментів відображено в роботах таких вітчизняних авторів, як І. Бланк, В. Корнеєв, Д. Леонов, О. Мозговий, В. Опарін, А. Пересада, Ю. Петруня, В. Унинець-Ходаківська, А. Федоренко, В. Федосов, В. Шелудько. Необхідно також відзначити дослідження російських учених, серед яких М. Агарков, М. Алексєєв, В. Єдронова, Ю. Касімов, Є. Мізіковський, Я. Міркін та ін. Теоретичні, методологічні та практичні аспекти функціонування фінансового ринку та його інструментів вивчалися в різні часи такими зарубіжними дослідниками, як Г. Александер, Дж. Бейлі, Д. Блекуелл, З. Боді, Е. Брігхем, Л. Гапенські, Л. Гітман, М. Джонк, А. Кейн, Д. Кідвелл, Б. Койлі, Дж. Лінтнер, Г. Марковіц, А. Маркус, М. Міллер, Я. Моссін, Р. Петерсон, Т. Райс, Дж. Тобін, Дж. Трейнор, Ф. Фабощі, Е. Фама, В. Шарп.

Систематизація і узагальнення праць зазначених науковців дозволяють нам стверджувати, що теоретичні засади, практика функціонування фінансового ринку і його інструментів всебічно досліджені. Разом з тим зазначені проблеми в Україні та інших країнах з трансформаційною економікою вивчені поки що недостатньо.

Метою статті є визначення сутності та видів фінансових інструментів, виокремлення серед них цінних паперів з класифікацією їх за різними ознаками.

Сьогодні темі фінансового ринку, його інститутів та інструментів присвячена велика кількість наукових праць і публікацій. Однак, як зазначає В. В. Корнеєв, „...погляд на фінансовий

ринок як на сферу торгівлі фінансовими активами є усталеним серед представників різних наукових шкіл” і „в основі категорії “фінансовий ринок” лежать поняття „фінансові активи”, „фінансові інструменти” і „фінансові послуги” [1, с. 22].

У найбільш широкому розумінні фінансові активи є специфічними активами, які є законними вимогами власників цих активів на отримання певного доходу в майбутньому. У цілому, „...термін „актив” можна використовувати для визначення предмета угоди, дво- чи багатосторонньої, коли його конкретний різновид не має виокремленого суттєвого значення. Ціна на будь-який актив відображає збалансування пропозиції і попиту на нього залежно від ринкової кон’юнктури” [1, с. 23].

Згідно зі ст. 1 Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, фінансові активи – кошти, цінні папери, боргові зобов’язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів [2]. На думку В. П. Унінець-Ходаківської, „фінансові активи – кошти, дорогоцінні метали і каміння, цінні папери, боргові зобов’язання та інші законодавчо визначені фінансові активи юридичних і фізичних осіб” [3, с. 11]. Тож для формування фінансових активів важливого значення набуває якісний стан інструментів, які представляють на ринку ці активи.

Фінансові інструменти є різноманітними фінансовими документами, що обертаються на ринку і мають грошову вартість. Вони поділяються на різні види залежно від способів, цілей, методів, форм накопичення коштів і відіграють найбільшу роль в організації фінансового ринку.

У сучасній економічній літературі наведена велика кількість визначень фінансових інструментів, основними з яких є:

– фінансовий інструмент є узаконеним сертифікатом, що належить його власнику та засвідчує вкладення коштів або майна з метою отримання доходу винятково за рахунок господарської діяльності інших [4, с. 26];

– як фінансовий інструмент приймається будь-який документ, пов’язаний з виникненням права на грошові або інші цінності, що не можуть бути реалізованими або переданими іншій особі без наявності такого документа [5, с. 86];

– фінансові інструменти – різноманітні форми фінансових зобов’язань (для короткострокового та довгострокового інвестування), торгівля якими здійснюється на фінансовому ринку. Вони складаються з грошових коштів і цінних паперів [6, с. 72];

– фінансові інструменти – це контракти, результатом яких є поява певної статті в активах одного суб’єкта і статті у пасивах іншого суб’єкта фінансування [7, с. 165].

Питання класифікації, визнання, оцінки фінансових інструментів і розкриття інформації про них у фінансовій звітності розглядаються в МСБО 32 „Фінансові інструменти : розкриття та подання” [8] і МСБО 39 „Фінансові інструменти: визнання та оцінка” [9]. Цими стандартами визначено, що фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який приводить до фінансового активу одного підприємства і фінансового зобов’язання або інструмента капіталу іншого підприємства. Подібне визначення можна знайти і в українському П(С)БО 13 „Фінансові інструменти”, де фінансовим інструментом визнається контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов’язання або інструмента власного капіталу іншого [10].

Дещо інше визначення містить Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок” : фінансові інструменти – цінні папери, строкові контракти (ф’ючерси), інструменти грошового

обігу, відсоткові контракти (форварди), строкові контракти на обмін (на певну дату в майбутньому) в разі залежності ціни від відсоткової ставки, валютного курсу чи фондового індексу (відсоткові, курсові чи індексні свопи), опціони, що дають право на купівлю або продаж будь-якого із зазначених фінансових інструментів, у тому числі тих, що передбачають грошову форму оплати (курсіві та відсоткові опціони) [11].

Це визначення наближене до європейського законодавства, але незрозумілим є, на які базові активи укладаються строкові контракти, опціони тощо. Директивою ЄС від 21 квітня 2004 року № 39 [12] визначено, що ф'ючерси та опціони, укладені на товарні базові активи, віднесені до фінансових інструментів, тож підлягають відповідному регулюванню. З вітчизняного Закону це прямо не випливає, тобто існує можливість подвійного трактування.

Залежно від строку обігу фінансових інструментів більшість дослідників [13, с. 56; 14, с. 106; 15, с. 35; 16, с. 16; 17, с. 100; 18, с. 22; 19, с. 80] сегментують фінансовий ринок на грошовий ринок і ринок капіталів. На грошовому ринку здійснюються здебільшого короткострокові (від одного дня до одного року) депозитно-ощадні операції, що обслуговують, головним чином, рух оборотного капіталу фірм, короткострокових ресурсів банків, установ, держави і приватних осіб. На ринку капіталів продають і купують довгострокові кредитні ресурси, а також цінні папери зі строком обігу більше року (рис. 1).

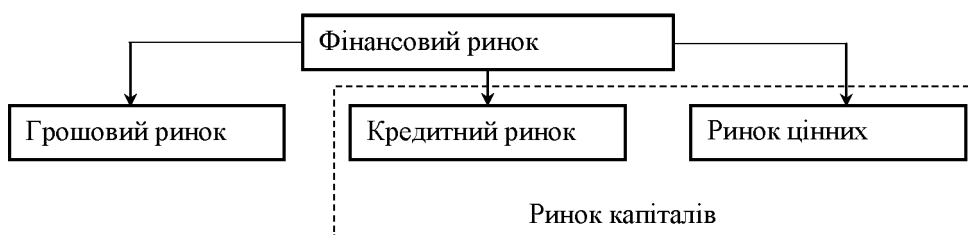

Рис. 1. Структура фінансового ринку за строками обігу фінансових інструментів

Ми поділяємо думку В. В. Корнеєва, який вважає, що „...грошовий ринок не тотожний ринку короткострокових інструментів, а ринок капіталів оперує не тільки довгостроковими активами... Метою руху фінансових активів (не тільки грошей) в короткостроковому періоді є забезпечення ліквідності ринку, а в довгостроковому – забезпечення потреб у розміщенні (інвестуванні) коштів. Для вирішення цих проблем можуть бути використані активи будь-якого вигляду – безвідносно до їх строкової характеристики” [1, с. 38]. Таким чином, оскільки на ринку цінних паперів обертаються фінансові інструменти різних строків обігу, цей ринок є невід’ємною частиною і ринку грошей, і ринку капіталів.

Підкреслимо, що більшість економістів ототожнюють фондовий ринок з ринком цінних паперів. До того ж у Законі України „Про цінні папери та фондовий ринок” також зазначено: фондовий ринок (ринку цінних паперів) – сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів) [11]. На нашу думку, похідні не обов’язково є цінними паперами, тому поняття „фондовий” та „ринку цінних паперів” не можна назвати синонімічними. Крім того, словосполучення „фондовий ринок” міститься тільки у назві регулятора (Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку) та біржі (фондова біржа). На думку А. Головка, „...слова „фондовий”, „фондова” – архаїзми, що дістались у спадок від лексики та норм Російської

імперії та СРСР” [20, с. 9]. При перекладі англійською мовою буде застосований вираз Securities Market (ринок цінних паперів), а термін „фондовий” не можна перекласти дослівно.

За характеристикою видів фінансових інструментів фінансовий ринок можна також сегментувати на ринки пайових, боргових, іпотечних, похідних, товаророзпорядних, приватизаційних інструментів.

Західні економісти через широкий розвиток фінансового ринку додають до цих інструментів також і гібридні інструменти, які важко віднести до якоїсь одної категорії, оскільки вони мають дещо ширші властивості. Як правило, вони утворюються на базі чотирьох ринків: процентних паперів, валютного, фондового і товарного. Останнім часом такі інструменти набули значного поширення, тому істотна частина фінансового інжинірингу присвячена саме ним.

На нашу думку, найбільш детальна класифікація фінансових інструментів закріплена у стандартах бухгалтерського обліку [10, с. 21], де вони поділяються на фінансові активи; фінансові зобов'язання; інструменти власного капіталу; похідні фінансові інструменти. При цьому більшість фінансових інструментів підпадає під поняття цінних паперів. Аналізуючи наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів щодо фінансового інструментарію, ми дійшли висновку, що не існує єдиного розуміння їх сутності.

Відомий дослідник М. А. Агарков зауважує, що теоретичне вивчення поняття цінних паперів розпочалося у 70-х роках ХІХ ст. у Німеччині. Під цінним папером розуміли документ, подання якого є необхідним для здійснення втіленого у ньому права. Це право могло мати: зобов'язуючий характер (облігації, векселі); майновий з одночасним зобов'язанням (розпорядчі товарні документи); членський (акції) [22, с. 1].

Відтоді законодавче та наукове тлумачення сутності цінного паперу не змінилося. Так, зважаючи на всю різноманітність сучасних визначень цінних паперів, більшість авторів практично завжди основними його ознаками вважають документарність і засвідчення певних прав його власника. Таким чином, цінні папери виступають як юридична категорія, тому що вони визначають такі права: володіння цінним папером; засвідчення майнових і обов'язкових прав; право управління; задоволення передачі або отримання власності.

Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок” дає таке визначення: „Цінні папери – грошові документи, що засвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, та їх власником і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів, а також можливість передачі грошових та інших прав, що випливають із цих документів, іншим особам” [11].

Таким чином, можна зробити висновок, що в українському законодавстві це визначення відображає не тільки юридичний, а й економічний аспект. Економічна природа цінних паперів у першу чергу пов'язана з грошима. Вони виступають інструментом акумулювання грошових накопичень підприємств, фінансових установ, держави, що спрямовуються на відтворення.

Проведений нами аналіз літературних джерел показав дві протилежні думки щодо природи цінних паперів. Наприклад, марксистичні стверджують, що цінні папери мають фіктивну природу, а їх вартість має фіктивний характер; прихильники ж ринкових відносин заперечують наявність фіктивної вартості та стверджують, що за цінним папером стоїть реальна вартість, відображена у ціні. К. Маркс зауважував, що „всі цінні папери, по суті, є не що інше, як накопичення домагання, юридичні титули на майбутнє виробництво, грошова або капітальна вартість яких не становить ніякого капіталу, як у випадку державного боргу, або регулюється незалежно від вартості реального капіталу, який вони представляють” [20, с. 516–517]. Якщо розглядати цінні папери як окрему економічну категорію у відриві від ринку, то з К. Марксом важко не погодитися. Насправді ж на ринку можна спостерігати відхилення поточної вартості цінних паперів від реальної, а за кожним цінним папером стоїть господарська діяльність його емітента. Однак з цього є виняток – державні боргові зобов'язання, вартість яких базується на загальній

ліквідності ринку і на виняткових правах держави здійснювати податкову політику. Тому державний борг є носієм фіктивної вартості. Це підтверджується обвалами ринків боргових зобов'язань в Європі, Росії, а також облігацій внутрішньої державної позики в Україні у кінці 90-х років XX ст.

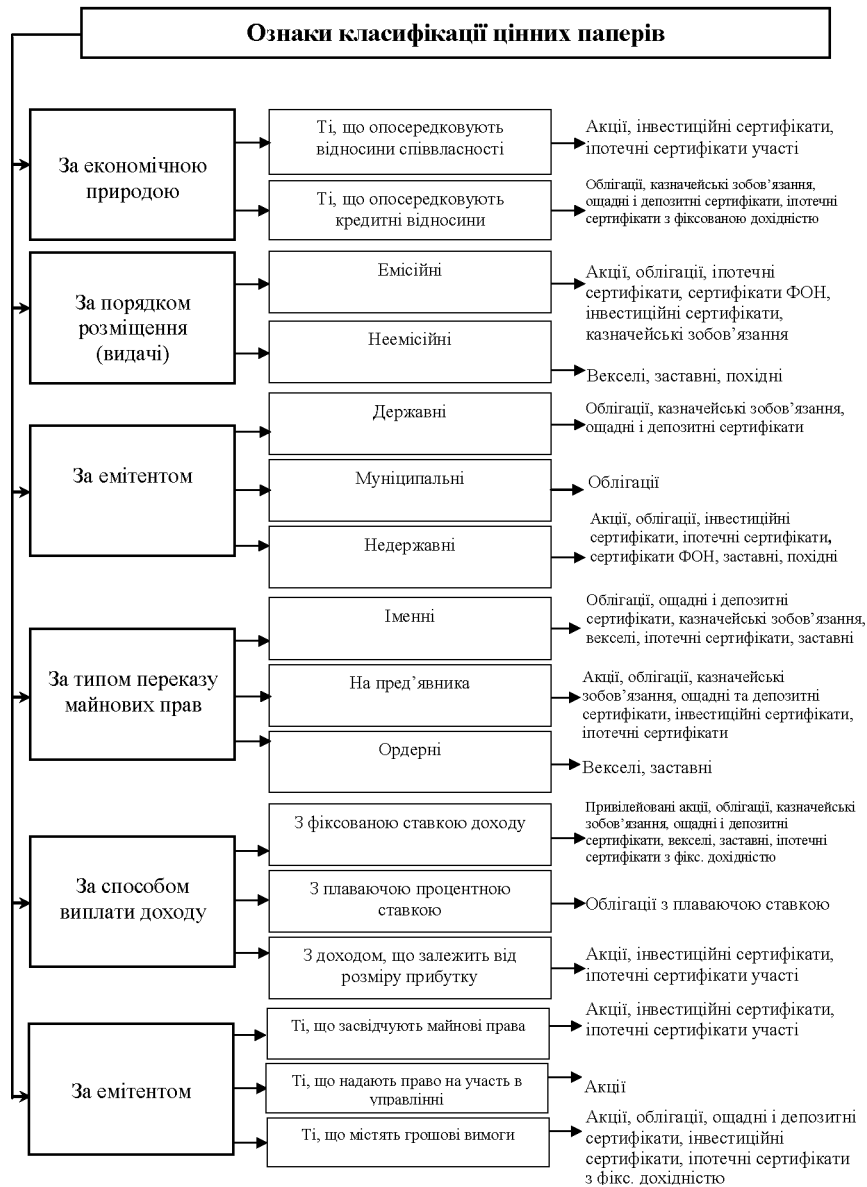

Рис. 2. Класифікація цінних паперів за різними ознаками

Поняття цінного паперу є досить багатогранним, оскільки економічні відносини, які він виражає, постійно розвиваються, що виражається у нових формах цінних паперів.

Для вітчизняного ринку цінних паперів характерна обмежена кількість фінансових інструментів, відомих у світовій практиці. У цивільному обороті в Україні можуть бути такі групи цінних паперів: пайові (акції та інвестиційні сертифікати), боргові (облігації підприємств, державні облігації, облігації місцевих позик, казначейські зобов'язання, ощадні (деPOSITNІ) сертифікати, векселі; іпотечні (іпотечні облігації, іпотечні сертифікати, заставні, сертифікати ФОН), приватизаційні, похідні, товаророзпорядчі цінні папери [11].

Існує велика кількість класифікацій цінних паперів, що викликано різноманітністю їх видів. Нами запропоновано класифікацію, яка складена відповідно до чинного законодавства і видається нам найбільш повною (рис. 2).

Підкреслимо, що нами була запропонована найбільш загальна класифікація цінних паперів, однак кількість типів, видів, різновидів і модифікацій їх значно більша, ніж це дозволяє зробити наше дослідження. Наприклад, цінні папери можна класифікувати за ознакою дроблення, можливостями обігу, забезпеченням, формою випуску, способом поширення, можливостями викупу, погашення, оподаткування тощо.

Наявність фінансових інструментів, прийнятних для вкладання коштів, є визначальним фактором для будь-якого інвестора, насамперед інституційного. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є більш детальний аналіз функціонування фінансового ринку, кількості й якості його інструментів, нормативно-правових актів, що регулюють порядок і процедуру емісії цінних паперів в Україні, визначення напрямів активізації діяльності фінансових інститутів як основних покупців фінансових інструментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корнєєв В. В. Кредитні та інвестиційні потоки капіталу на фінансових ринках : монографія / Корнєєв В. В. – К. : НДФІ, 2003. – 376 с.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України : від 12.07.2001 р. № 2664-III.
3. Унінець-Ходаківська В. П. Ринок фінансових послуг: теорія і практика : навч. посібник / Унінець-Ходаківська В. П., Костюкевич О. І., Лятанбор О. А. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К. : ЦУЛ, 2009. – 392 с.
4. Лысенков Ю. М. Рынок ценных бумаг. Основные понятия и термины. / Ю. М. Лысенков, Н. В. Фетюхина. – К. : Ин-т банкиров Украины, 1995. – 168 с.
5. Львов Ю. И. Банки и финансовый рынок / Львов Ю. И. – СПб. : Культ Информ Пресс, 1995. – 528 с.
6. Управление инвестициями : в 2-х т. / [В. В. Шеремет, В. М. Павлюченко, В. Д. Шапиро и др]. – М. : Высшая школа, 1998. – Т. 1. – 416 с.
7. Пересада А. А. Інвестиційний процес в Україні / Пересада А. А. – К. : Видавництво „Лібра”, ТОВ, 1998. – 392 с.
8. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 32 „Фінансові інструменти : розкриття та подання” : Набрали чинності з 01.01.1996 р.
9. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 39 „Фінансові інструменти: визнання та оцінка” : Набрали чинності з 01.01.1996 р.
10. Наказ Міністерства фінансів України „Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 „Фінансові інструменти” від 30.11.2001 р. № 559.

11. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України : від 23. 02. 2006 р. № 3480-IV.
12. Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on markets in financial instruments amending Council Directives 85/611/EEC and 93/6/EEC and Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council and Repealing Council Directive 93/22/EEC.
13. Ван Хорн Дж. Основы управления финансами / Ван Хорн Дж. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 800 с.
14. Миллер Р. Л. Современные деньги и банковское дело / Р. Л. Миллер, Д. Д. Ван-Хуз – М. : ИНФРА-М, 2000. – 856 с.
15. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Мишкін Фредерік С. ; пер. з англ. – К. : Основи, 1999. – 963 с.
16. Фабоцци Ф. Управление инвестициями / Фабоцци Ф. ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 2000. – XXVIII, 932 с.
17. Миркин Я. М. Рынок ценных бумаг России : воздействие фундаментальных факторов, прогноз и политика развития. / Миркин Я. М. – М. : Альпина Паблшер, 2002. – 624 с.
18. Алексеев М. Ю. Рынок ценных бумаг / М. Ю. Алексеев – М. : Финансы и статистика, 1992. – 186 с.
19. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій / Суторміна В. М., Федосов В. М., Рязанова Н. С : навч. посіб. / [за ред. В. М. Федосова]. – К. : Либідь, 1993. – 247 с.
20. Головка А. Коментарі до Закону України „Про цінні папери та фондовий ринок” // Фінансовий ринок України. – 2006. – № 5–6. – С. 9–24.
21. Наказ Міністерства фінансів України „Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 „Баланс” від 31.03.1999 р. № 87.
22. Агарков М. М. Учение о ценных бумагах / Агарков М. М. – М. : Финстатинформ, 1993. – 140 с.
23. Маркс К. Капитал / К. Маркс. – М. : Политиздат, 1978. – Т. 3 : Ч. 1. – 508 с.

Подано до редакції 23 вересня 2009 р.